

Моделі педагогічної підтримки обдарованої студентської молоді у Сполученому Королівстві Великобританії та Північній Ірландії

Ірина Холод

Лабораторія педагогічної компаративістики
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

Статтю присвячено аналізу моделей та стратегій надання педагогічної підтримки обдарованій студентській молоді у Сполученому Королівстві Великобританії та Північній Ірландії. Розглянуті моделі схарактеризовано з точки зору їх функціонального призначення.

Ключові слова: педагогічна підтримка, обдарована молодь, менторинг.

Стаття посвящена аналізу моделей и стратегий оказания педагогической поддержки одаренной студенческой молодежи в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии. Представленные модели рассмотрены с точки зрения их функционального назначения.

Ключевые слова: педагогическая поддержка, одаренная молодежь, менторинг.

The article examines models and strategies of providing pedagogical support to gifted students in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. The models are considered by their functional purpose.

Keywords: pedagogical support, gifted youth, mentoring.

*Народ, який думає вперед на один рік, вирощує хліб,
Народ, який думає вперед на десять років, вирощує сади,
Народ, який думає вперед на сто років, вирощує молоде покоління!*

Сучасний європейський освітній простір демонструє неабияку зацікавленість у виявленні та підтримці обдарованої молоді. Адже обдарована молодь – це майбутня еліта держави, могутній потенціал, який здатний примножити найкращі традиції та впровадити інновації для покращення майбутнього. Свідченням підтримки обдарованої молоді є ”Рекомендації (1248) щодо розвитку освіти обдарованих і талановитих дітей” прийняті у 1994 році Парламентською асамблеєю Європейського союзу. Цей документ містить положення щодо розвитку освіти та підтримки обдарованої молоді [6].

Проблема педагогічної підтримки не є новою для світової педагогіки, оскільки своїм історичним корінням вона бере початок ще у ХХ столітті. Класиками педагогіки Ф. Дістервегом, Д. Дьюї, І. Зайлером, Я. Коменським, А. Макаренком, М. Монтесорі, Й. Песталоцці, К. Ушинським, Ж. Русо, В. Сухомлинським, Ф. Фребелем, С. Шацьким запропоновані основні ідеї педагогічної підтримки в особистісно орієнтованому вихованні, розвитку й соціалізації дітей в умовах родини та соціуму. У II пол. ХХ століття проблему педагогічної підтримки досліджували Т. Анохіна, Д. Григор'єв, М. Григор'єва, О. Газман, Н. Крилова, Н. Михайлова, Г. Сорока.

Питання виявлення та підтримки обдарованої молоді України актуалізується процесом входження у світове освітнє товариство, тому ми вважаємо корисним вивчати досвід зарубіжних країн. Донедавна в Україні не існувало жодного наукового чи громадського осередку, який досліджував би проблему обдарованості та надавав підтримку обдарованій молоді.

Зважаючи на важливість та актуальність дослідження проблеми обдарованості молоді, Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про створення Інституту обдарованої дитини при АПН України у 2007 році, мета якого є поліпшення науково-методичного та організаційно-спонукального забезпечення функціонування системи виявлення, розвитку і підтримки дітей і молоді, що виявляють різні види обдарованості, в реальному соціально-економічному та освітньому просторі України. Інститут бере участь у розробці та реалізації Національних, Державних програм, а також важливих для освіти положень і концепцій [4].

У 2005 Міністерством юстиції України зареєстровано Всеукраїнську молодіжну громадську організацію “Союз обдарованої молоді”. Основною статутною метою діяльності Союзу є захист інтересів обдарованої молоді та сприяння ефективній реалізації можливостей молодих людей в сучасних умовах шляхом здійснення культурної, екологічної, оздоровчої,

аматорської спортивної, наукової і просвітницької діяльності. Наразі Союз обдарованої молоді набув офіційного членства у Всесвітній раді для обдарованих і талановитих дітей (World Council for Gifted and Talented Children) [3].

Попри вагомий доробок українських вчених у визначенні та обґрунтуванні теоретичних засад педагогічної підтримки, відзначимо, що цілеспрямованого дослідження питання педагогічної підтримки обдарованої студентської молоді у Сполученому Королівстві Великобританії та Північної Ірландії не проводилося. Тому ми маємо на меті зробити дефініційний аналіз поняття “педагогічна підтримка” та з’ясувати педагогічні практики її реалізації в університетах Сполученого Королівства.

Щодо теоретичних засад педагогічної підтримки, то вони були обґрунтовані групою науковців на чолі із О. Газманом у 70-х роках минулого століття. Основна ідея педагогічної підтримки визначалась як педагогічна допомога дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем у спілкуванні, навчанні, творчості, соціалізації. Предметом педагогічної підтримки О. Газман вважає процес спільного з дитиною вивчення її власних інтересів, цілей, і можливих шляхів подолання. На відміну від групового навчального процесу педагогічна підтримка націлена на індивідуальний підхід. Педагог підтримує дитину та сприяє її особистісному розвитку як представник певної освітньої установи [2].

В довідниковій літературі педагогічна підтримка розглядається як “діяльність професійних педагогів та психологів з метою надання превентивної та оперативної допомоги дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем, ділової та міжособистісної комунікації, з успішним просуванням у навчанні, з життєвим та професійним самовизначенням” [5].

Вчена Анохіна Т. тлумачить поняття “педагогічна підтримка” як систему засобів, що забезпечують допомогу дітям у самостійному

індивідуальному виборі – до громадського, професійного, життєвого самовизначення, а також допомога в досягненні перешкод самореалізації в навчальній, комунікативній, трудовій і творчій діяльності” [1].

Аналіз наукових підходів до тлумачення поняття “педагогічної підтримки” не має опису. Через об’ємність цього поняття в ньому присутні ознаки, які належать до соціології, психології, соціальної педагогіки.

Оскільки ми розглядаємо педагогічну підтримку обдарованої студентської молоді в аспекті роботи викладача університету, то на нашу думку, педагогічна підтримка – це сукупність дій, направлених на обдарованого студента з метою розкриття його внутрішнього потенціалу, визначені його унікальності, індивідуальності та розкриті його потенційних можливостей для їх максимальної реалізації. Ця взаємодія націлена на забезпечення суб’єкта знаннями та вміннями, необхідними для зміцнення віри в свої сили, які потрібні для подолання труднощів. Педагогічна підтримка завжди є особистісно-орієнтована, де педагог сам обирає моделі ефективної взаємодії із обдарованим студентом.

У зарубіжній педагогічній науці для визначення терміну “педагогічна підтримка” найчастіше вживають терміни “guidance”, “counselling“, “support”. Різниця у вживанні термінів в першу чергу залежить від культурних традицій країни. У Сполученому Королівстві вживається кілька термінів для позначення педагогічної підтримки - консультування (counselling), матеріальне заохочення (support), керівництво (guidance), тьюторство (tutoring) та менторинг (mentoring).

У Сполученому Королівстві педагогічна підтримка обдарованої студентської молоді здійснюється через систему університетів, соціальних інститутів та низку організацій для обдарованої молоді. Педагогічну підтримку надають 130 університетів Королівства та такі організації як: Всесвітня Рада для обдарованих та талановитих дітей (World Council for Gifted and Talented Children), Талановита молодь (Talented Young People),

Менса (Mensa), Обдарована молодь (Profoundly and Exceptionally Gifted Youth) та інші.

Університети Королівства відомі своєю автономією. Одна із самих популярних та традиційних моделей педагогічної підтримки обдарованої студентської молоді у Королівстві є тьюторство. Ця модель взаємодії педагога та студента передбачає індивідуальний підхід, націлений на забезпечення студента необхідними знаннями та навичками, а також набутим досвідом із тієї чи іншої дисципліни. Тьюторство із одним педагогом триває від кількох тижнів до кількох місяців, далі педагог може змінитися і студент буде займатись із іншим тьютором.

Термін “support” розуміється як матеріальне заохочення. Ця модель педагогічної підтримки передбачає гранти для навчання в університеті, або можливості безоплатно відвідувати курси чи проводити свої дослідження в одній із лабораторій університету Королівства. Така підтримка передбачає фінансування з боку уряду, яке реалізується Департаментом бізнесу, інновацій та навичок (The Department for Business, Innovation and Skills) [8].

Окрім цього Королівство має кілька Рад з фінансування вищої освіти – Англійську Раду з фінансування вищої освіти (Higher Education Funding Council for England), Уельську Раду з фінансування вищої освіти (Higher Education Funding Council for Wales), Шотландську Раду з фінансування (Scottish Funding Council), Агенцію з фінансування навичок (Skills Funding Agency), Агенцію з навчання молоді (Young People’s Learning Agency). Всі ці ради забезпечують фінансову підтримку для молоді із 130 вищих навчальних закладах Королівства [8].

Що стосується консалтингу, то ця форма підтримки надається обдарованому студенту в навчальному закладі психологом чи так званим радником (counsellor), який дає поради та орієнтує на вирішення індивідуальних проблем. Обдарована особистість дуже часто потребує психологічної допомоги, так як відмінність від інших студентів, нехай і в позитивному сенсі, зумовлює певні бар’єри в спілкуванні із

одногрупниками. Хоча консультування може стосуватись і професійної реалізації обдарованої особистості.

Ми спробуємо розглянути менторинг як форму педагогічної підтримки, яка на нашу думку є найбільш прийнятною формою підтримки студентської обдарованої молоді у університетах . Ця форма не є новою для педагогіки, вона наче відроджений Фенікс, повторно набула своєї популярності, відомо, що ще Сократ був ментором Платона, а Зігмунд Фрейд менторив Карла Юнга.

Термін “ментор” походить від імені персонажу давньогрецької міфології. На острові Ітакі Ментором звали сина Алкіма, він був приятелем Одісея, який відправляючись на Троянську війну, залишив Ментора як господаря свого дому. Саме на Ментора покладалося виховання та навчання його сина Телемаха. У Гомера зовнішність Ментора часто набуває покровительку Одісея – Афіна Палада, являючись то Одісею, то Телемаху. Так, у образі Ментора Афіна допомагає примиритись із народом, в тому ж образі вона супроводжує Телемаха в Пілос, де перекинувшись орлом летить геть.

Саме завдяки роману французького письменника Ф. Фенелона “Пригоди Телемаха” (1699 р.) ім'я Ментора стало відомо широкому читацькому колу. Згодом термін “ментор” став синонімом до слова “учитель”, “наставник”, “консультант”.

На нашу думку менторинг є досить вдалою формою педагогічної підтримки обдарованої студентської молоді. Менторинг – це не лише надання чи забезпечення знаннями в одній із галузей наук обдаровану особистість, менторинг – це взаємозбагачуючий процес, в якому обдарований студент набуває впевненості в собі, отримує професійну орієнтацію та задовільняє свою допитливість. Ментор, в свою чергу, знайомиться із новими ідеями та поглядами студентської молоді, отримуючи можливість аналізувати особистісну та професійну реалізацію, а також можливість ділитися власним досвідом та знаннями.

Ментор є не лише учителем, який навчає, а й людиною, яка розкриває внутрішній потенціал та гартує волю обдарованого студента. Ментор прагне розвинути готовність у обдарованого студента до пошуку професійного притулку та налагодження зв'язку із зовнішнім світом і зуміти урізноманітнити свій потенціал та набутти впевненості.

Статистика переконує нас своїми показниками - із 92 Нобелівських лауреатів США 48 працювали із ментором, який уже отримав звання Нобелівського лауреата [8]. Саме тому виникає необхідність у підготовці педагогів для роботи з обдарованою та талановитою молоддю.

З огляду на це Великобританія надає можливість отримати ступінь магістра та доктора філософії в освіті обдарованої молоді (MA, Ph.D). Окрім учителів відповідну освіту повинні мати психологи, шкільні інспектори, шкільні радники (advisor), персонал місцевих органів освіти, місцеві управлінці та урядовці, які задіяні в забезпеченні відповідними умовами обдаровану та талановиту молодь [10].

Досвід Сполученого Королівства спонукає нас до запозичення досвіду роботи із обдарованою молоддю, так як лише обдаровані педагоги і викладачі можуть забезпечити потреби обдарованих студентів і спрямувати їх потенціал на суспільне благополуччя.

Отже, за останнє десятиліття у освіті обдарованої молоді Сполученого Королівства помітно збільшився інтерес до підтримки не лише обдарованих дітей та підлітків, а й молоді. У Королівстві на конкурсній основі пропонуються численні гранти для навчання в університетах та на курсах. Педагогічна підтримка обдарованої студентської молоді реалізується в таких напрямках: академічному, особистісному, професійному (кар'єрному). Для підвищення самореалізації обдарованої особистості та впевненості у важливості реалізації свого потенціалу університети пропонують такі форми підтримки як тьюторство та менторство, які допомагають обдарованому студенту адаптувати свій талант чи дар до потреб сьогодення. Обдарований студент часто має

занижену самооцінку та високу самокритику, тому в Королівстві діє така форма підтримки як консалтинг.

Для успішної академічної реалізації система професійної підготовки учителів впроваджено спеціальність з підготовки педагогів для роботи із обдарованою та талановитою когортою Королівства. Ми вважаємо за доцільне зосередити наше подальше дослідження на підготовці спеціалістів для роботи із обдарованою та талановитою молоддю в університетах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анохина Т.В. Педагогическая поддержка как реальность современного образования / Т.В. Анохина // Классный руководитель. – 2000. – №3. – С. 63 – 81.
2. Газман О.С. Неклассическое воспитание: От авторской педагогики к педагогике свободы / О.С. Газман; ред.-сост. А.Н. Тубельский, А.О. Зверев. – М.: Изд-во МГУ, 2002. – 127с.
3. Наша історія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://som.org.ua/k17911.html>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України про утворення Інституту обдарованої дитини АПН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iod.gov.ua/images/files/rozporyadgen.kabmin.doc>
5. Соціальна педагогіка: підручник / за редакцією проф. А.Й. Капської. – К.: Центр навч. Л-ри, 2006. – 468 с.
6. Recommendation 1248 (1994) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc95/edoc7326.htm>
7. The Higher Education Funding Council for England [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hefce.ac.uk/aboutus/>
8. Encyclopedia of Giftedness, Creativity and Talent / [Editor Barbara Kerr]. – Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC – 2009
9. Out-of-school Educational Provision for the Gifted and Talented Around the World / Freeman, J. (2002) // A report to the DfES [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.joanfreeman.com/pdf/Mentoring_Educ_Able_01.pdf
10. Monks F.J., Pfluger R. Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. - 2005